

Triptih iz Ugljana

God. 1954. pronašao je A. R. Filipi, župnik u Ugljanu, drveni oslikani triptih u dvorištu jedne seoske kuće. Malo iza toga od vlasnika ga je otkupila Galerija umjetnina u Zadru. Bio je u vrlo lošem stanju, izjedeni i pocrnio tako da se jedva nešto naziralo od naslikanih kompozicija. Restauriranje je povjereno Restauratorskom ateljeu Instituta Jugoslavenske akademije u Zadru, a zahvat je nedavno uspješno izveo akad. slikar Ivan Tomljanović, rukovodilac ateljea. Tek tada se, i usprkos lošoj sačuvanosti, mogao sagledati stilski i slikarski kvalitet te vrijedne umjetnine.

Slikane površine jako su oštećene. Pojedine figure ili njihovi dijelovi sasvim su izbljedili, a na više mjesta otpala je i podloga. Najbolje je odoljela jarko crvena boja. Površine koje su s njom obojene malo su alterirane, pa su se prilično sačuvali i sitniji potezi kista, primjerice na draperijama. Tamnozeleno boja kojom su slikane krošnje stabala sačuvala se nešto slabije. Isto tako i boja ciklame (karakteristična boja između ružičaste i ljubičaste). Dijelovi odjeće slikani tom bojom sačuvani su u tolikoj mjeri da se draperija može dobro vidjeti. Ostale boje: tamnoljubičasta, žućkasta, siva, plava, smeđa, bijela i svijetlozelena mnogo su više stradale i dobrim su dijelom sasvim izbrisane. Zlatna pozadina nanosena listićima dosta je oštećena, dok je zlato kojim su obojeni detalji na slikama bolje sačuvano. Aureole su skoro sve sačuvane s raznolikim ornamentima izvedenim punciranjem.

Triptih se sastoji od središnje table širine 52 cm i visine 82 cm, debele na rubovima 5,5 cm, a u sredini 4 cm i dvaju pomičnih krila širokih 26,5 cm, visokih 82 cm i debelih 1,5 cm. Središnja tabla ima na gornjem rubu dva simetrična plastična ornamentalna motiva koji se sastoje od palmete (vis. 13 cm) i dviju voluta (vis. 4 cm). Krila imaju svako po jedan isti takav motiv tako da se, kad je triptih zatvoren, poklapaju s onima na središnjoj tabli. Središnja tabla ima pozlaćen okvir koji se sastoji od trostrukog luka i dvaju tordiranih stupića s kapitelima u obliku dviju voluta. Unutar tog okvira na zlatnoj pozadini naslikano je poprsje Bogorodice s djetetom u ikonografskoj shemi Umiljenja. Bogorodica podržava dijete desnom rukom, a lijevu je podigla. Mali Krist je grli lijevom rukom a desnom blagoslivlja. Bogorodica je nagnula glavu pa im se lica dodiruju.

Mali Krist odjeven je u tamnozeleno tuniku dugih i širokih rukava s hrizografiranim naborima i u jarko crveni plašt, također hrizografiran. Bogorodica ima tamnoplavi maforion oko lica obrubljen zlatnom trakom s naslikanim kvadratnim dragim kamenjem zelene, plave i crvene boje. Ista traka s dragim kamenjem obrubljuje dvaput rukav lijeve ruke. Ostali detalji odjeće obaju likova ne daju se raspoznati. Inkarnat je bio slikan na uobičajen način od tamnog na svijetlo. Sjene su sivozelene, inkarnat žućkast, rumenilo naglašeno. Posljednji nanosi boje koji su konačno definirali fizionomije likova izbrisani su, no ipak se daju naslutiti proporcije pojedinih dijelova lica. Zapaža se da je Bogorodičin nos bio uzak i skoro na kraju lica i da je sjena u produžetku lijevog oka bila napadno duga. Na zlatnoj pozadini označene su punciranjem aureole. Marijina aureola ukrašena je motivom biljne vitice s bogato raščlanjenim lišćem koje se skladno savija. Pozadina vitice gusto je puncirana sitnim okruglim puncama. Na vanjskom rubu nalazi se pojas s malim punciranim cvjetićima. Kristova aureola ima po ustaljenoj ikonografiji označen križ. Polje koje se vidi između krakova križa ukrašeno je viticom ma-

SI. 1 TRIPTIH IZ UGLJANA
Zadar, Narodni muzej

njih dimenzija također s bogato raščlanjenim listovima. Rub aureole ukrašen je poput onoga na Marijinoj aureoli.

Nad lukom okvira naslikana je kompozicija Navještenje s likom arhanđela s lijeve strane i s Marijom s desne. Arhanđeo je odjeven u dugu bijelu tuniku i bogat plašt boje ciklame. Boja se prilično sačuvala, tako da se može raspoznati vrlo dobro slikana draperija. Krila su mu raširena. Desna mu je ruka ispružena prema Mariji, a u lijevoj ruci, zaogrnutoj plaštem, drži tanko žezlo naslikano crvenom bojom. Nad njegovim lijevim krilom koje je naslikano u gotovo horizontalnom položaju vidi se oštećeni natpis AVE MARIA GR(ACIA PLENA) pisan crvenim slovima gotičke majuskule. Na desnoj strani naslikana je Marija kako sjedi na klupi s crvenim jastukom. U pozadini je zelenkasta arhitektura i lijevo od nje stilizirano stablo tamno zelene krošnje. Od nekad plavog svetokruga naslikanog na gornjem rubu spušta se prema njenoj glavi svijetla zraka. Sam Marijin lik

sasvim je oštećen. Sačuvana je samo puncirana zlatna aureola.

Svako krilo ima po četiri pravokutna udubljenja veličine $22,5 \times 17,5$ cm u kojima su naslikane kompozicije. Na lijevom su krilu odozgo nadalje: Rođenje Kristovo, Prikazanje u hramu, Preobraženje, Krist pred Pilatom, a na desnom odozgo nadalje Raspeće, scene nakon Uskrsnuća, Uzašašće Kristovo i pet svetaca. Sve su kompozicije slikane na zlatnoj pozadini koja obuhvaća i okvire kompozicija i prelazi na plastične ukrase na vrhu, kao što je uostalom izvedeno i na središnjoj tabli. Rođenje Kristovo komponirano je po uobičajenoj ikonografskoj shemi uglavnom simetrično. Na vrhu, u osi plohe, prelazeći na okvir slike vidi se dio tamnosmeđeg svetokruga. Od njega koso udesno spušta se snop zraka na glavu malog Krista, koji leži umotan u bijelu pelenu u kamenim jaslama. Desno od njega jedva se naslućuje glava goveda smeđe boje i glava magarca sive boje. U osi kompozicije nalazila se Marijina glava dok joj je

2 TRIPTIH IZ UGLJANA,
Središnja tabla
Zadar, Narodni muzej

tijelo bilo položeno koso ulijevo. Na mjestu Marijina lika otpala je čak podloga boje. Sačuvao se tek dio aureole i fragmenti crvene strunjače. Lijevo su na brdu četiri anđela s aureolama koji pjevaju. Krajnje crveno krilo prelazi na okvir. Desno su dva anđela od kojih se jedan okreće prema trećem sasvim oštećenom liku, vjerojatno pastiru. U lijevom donjem uglu sjedi Josip umotan u plašt boje ciklame. Nad njim se primjećuju tri kralja. Prvi slijeva je bradat, odjeven u plavu haljinu i crveni plašt. Ima malu kubičnu zlatnu krunu, a plaštem pokrivenim rukama drži zlatnu kutiju. Desno, mladolik, drži u desnoj ruci zlatnu kutiju, a lijevu je podigao prema svetokругu. Odjeven je u bogat žučkasti plašt

s naborima boje ciklame. Od trećega se u drugom planu vidi samo glava sa zlatnom krunom. Dolje, desno od Josipa, prikazana je scena pranja Kristova. Od žene koja sjedeći drži Krista u krilu sačuvale su se samo noge umotane u crveni plašt, a od Krista samo oštećena aureola. Desno od te žene nazire se velika posuda u obliku niskog valjka s nogom. Od žene koja pognuta nalijeva vodu vidi se draperija zelene haljine i jedva se naziru konture lica, ruku i vrča koji je bio crtan crvenkastim linijama.

Prikazanje u hramu strogo je simetrična kompozicija. U osi je naslikan oltar s četverostranim cibori-

jem, lijevo od njega Marija s malim Kristom i Josip, a desno od njega Simun i proročica Ana. U pozadini je arhitektura hrama. Oltar je prekriven jarko crvenim stolnjakom na kojem se nalazi smeđa knjiga. Ispred oltara nalazi se košara s kupolastim poklopcem (boja je tu dosta oštećena). Ciborij ima zelene stupove, ciklamne kapitule, lukove i krov smeđe, a vijenac žučkast. Marijin lik sasvim je oštećen. Od malog Krista, kojeg je Marija ispruženim rukama držala ispred sebe, sačuvala se samo glava i to dosta oštećena. Josipov lik mnogo je manje oštećen pa se draperija plašta slikanog bojom ciklame može lako uočiti. Šimun ima plavkastu dugu tuniku i tamnoljubičast plašt kojim je pokrio ruke da primi Krista. Draperija se slabo sačuvala kao i pramenovi njegove duge sijede kose i brade. Proročica Ana ima dugu, jarko crvenu haljinu i zeleni plašt, koji joj pokriva glavu. Lice joj je sasvim oštećeno. Iza Josipa stilizirana je arhitektura hrama (sive boje) s jednim lukom i stupom koji ima kapitel boje ciklame. Pokraj njega naslikan je crveni zastor. Iza Ane je žučkasta zgrada s dva stupa ciklarnih kapitela i vratima s lunetom koja su zastarta crvenim zastorom. Aureole likova na toj su kompoziciji najbolje sačuvane. Ukras izveden punciranjem dvojako je komponiran. Muški likovi imaju kružice sitnih uboda s krupnije punciranim cvjetićima u središtu, a ženski likovi imaju kvadrilobe na gusto i sitno punciranoj pozadini. Na gornjem rubu kompozicije vide se fragmenti natpisa pisanog crvenim slovima gotičke majuskule: (PRESENTA)CIO I(N TEM) PLO.

Preobraženje Kristovo također je komponirano strogo simetrično. U osi kompozicije nalazi se Krist u mandorli. Stoji na vrhu brda uspravno u bijeloj tunici i plaštu, desnom rukom blagosilja, a lijevom drži plašt. Lijevo i desno od njega nalaze se Mojsije i Ilija. Lijevo lik sjede kose i brade ima tamnosmeđu tuniku i zeleni plašt, desni, mlađi, oštećenog lica u zelenoj je tunici i tamnoljubičastom plaštu. Oba imaju pokrivene ruke. Sva su trojica naslikana unutar okruglog nimbusa, koji u gornjem dijelu prelazi na okvir. Bio je obojen plavo. Pokrajni likovi slikani su tako da se podvrgavaju kružnom obliku nimbusa. Desno od nimbusa naslikan je anđeo u zelenoj haljini s rukama ispruženim prema Kristu. Lijevo, simetrično na njega, lik je Boga oca prikazan do pojasa, u crvenom plaštu s ispruženim rukama prema nimbusu. Nabori crvenog plašta slikani su vrlo vješto. Na podnožju brda naslikana su tri apostola iz uže Kristove pratnje. U osi kompozicije nalazi se ležeci lik Ivana umotanog u plašt boje ciklame. Desnom rukom podupire glavu. Desno od njega raspoznaje se Petar kako kleči i gleda prema Kristu. Odjeven je u smeđi plašt. Lijevo se nalazio lik Jakova, ali je na tom mjestu slika jako oštećena. Sasvim lijevo dolje vidi se aureola i fragment crvene haljine pa bi se dalo zaključiti da je bio naslikan kako leži na leđima. Brdo na kojem stoji Krist slikano je sivom bojom. Primjećuje se i tamnozeleno grmlje stiliziranih krošnji. Lijevo i desno od brda naslikana su po četiri apostola, različito odjevena, koji su dosta oštećeni. U pozadini se nalaze stijene slikane smeđom bojom.

Kompozicija Krist pred Pilatom nije slikana po strogim kriterijima simetrije, barem što se tiče sporednih elemenata, ali su glavni akteri, Krist i Pilat, kontrastirani sasvim simetrično. Krist se nalazi lijevo. Dosta je oštećen. Sačuvane su tek konture glave s aureolom, ramena pokrivena tamnoljubičastim plaštem i ispru-

žene vezane ruke. Iza njega u prvom planu tri su muškarca bogato odjevena. Lijevo ima bijelu maramu preko glave i svijetloplavi plašt, srednji zelenu haljinu i crveni plašt s bijelim okovratnikom. Od trećega se nazire crveni plašt na rubu hrizografiran. U drugom planu vide se kacige i koplja vojnika. Kacige su bijele sa smeđim provjeslima i nizovima zlatnih tačkica. Između Krista i Pilata naslikan je muškarac sijede kose i kratko podrezane brade. (Baraba?). Odjeven je u kratku zelenu tuniku kratkih rukava. Pilat sjedi na crvenom jastuku. Na glavi ima okruglu kacigu. Odjeven je u grimiznu haljinu s hrizografiranim ukrasom. Ruke, koje je pružio na pranje, oštećene su. Vide se tek crveni rukavi donje haljine. Isto tako je oštećen veći dio lika sluga koji dolijeva vodu. Vide mu se pognuta leđa odjevena u crvenu haljinu s bijelim okovratnikom. Kao pozadina figurama naslikana je stilizirana arhitektura dvorišta Pilatove rezidencije. Sasvim lijevo vide se polukružna ulazna vrata, a iza grupe s Kristom dvorišni zid i dva čempresa iza njega. Taj dio arhitekture slikan je bojom ciklame. Tamnijim i svjetlijim (skoro bijelim) linijama naslikani su kameni blokovi. U pozadini Pilata nalazi se zgrada sa zabatom i velikim ulaznim portalom. Zgrada je žučkasta, krov joj je plav, a ulaz zastire crveni zastor sa zelenim rubom na gornjem dijelu. Desno, iza sluga, zelena je ploha zida s tamnije naslikanim polukružnim vratima. Donji dio ove slike sasvim je nestao, jer se nalazi na donjem rubu krila.

Raspeće je također simetrična kompozicija. U osi je križ s Kristom. Nad krakovima su križa dva simetrična poprsja anđela, a postrance dvije grupe likova. Kristov lik je jako oštećen tek se raspoznaje silueta. Anđeli su nešto više sačuvani, pa se raspoznaju bijele tunike i plaševi boje ciklame. Lijevo od križa naslikana je zbijena grupa triju žena. Likovi su jako oštećeni. Jedna je žena u zelenom maforionu, druga u jarko crvenom, a treća u tamnom. Nad njima se sačuvala fragmentaran natpis crvenih slova gotičke majuskule TRES [MULIERE]S. Desno je prikazan Ivan u žučkastoj tunici i plaštu boje ciklame, a iza njega Marija u zelenom maforionu kako drži u ruci crveni plašt. Lijevo od Ivana vidi se dosta oštećen natpis S. IOH (an)ES napisan također crvenom bojom gotičkim slovima. Aureola Marije puncirana je ovdje posebnim motivom: viticom s volutama.

Okvir ispod kompozicije Raspeća sadrži dvije kompozicije sadržajno povezane. Stilizirano stablo u osi plohe dijeli dva prizora. Lijevo je prikazan Krist koji se nakon uskrsnuća javlja dvjema ženama prema Matejevu evanđelju (28,9). Krist stoji uspravno i prikazan je frontalno. Duga mu je tunika boje ciklame, a plašt zelen (boja je jako oštećena). Na pozadini, desno od glave čitaju se crvena grčka slova XC. Lijevo se sačuvalo još jedno stilizirano stablo. Ispod njega u samom uglu primjećuje se jako oštećen lik žene u proskinezi. Odjevena je u smeđi maforion. S druge strane Krista kleči druga žena u crvenom maforionu s pokrivenim rukama. Desno od središnjeg stabla prikazan je susret Krista i Magdalene (Marko 16,9; Ivan 20, 14—18). Scena se odvija ispred stilizirane smeđe stijene koja se skoro po dijagonali plohe spušta iz desnog gornjeg ugla prema centru. Magdalena kleči zagnuta u jako tamni maforion neodređene boje. Krist je uspravan, korača udesno i okreće se ulijevo prema Magdalenini. Oba su lika jako oštećena. Krist je bio odjeven isto kao na prethodnoj kompoziciji samo se boje teško raspoznaju.

3 4 TRIPTIH IZ UGLJANA, Lijevo i desno krilo
Zadar, Narodni muzej

5 TRIPTIH iz umjetničke zbirke Thyssen-Bornemisza Castagnola kod Lugana, dvorac Rohoncz

Kompozicija Kristova Uz a š a š ć a podvrgnuta je najstrožim principima simetrije. Podređena je koliko simetrali u sredini plohe toliko u dijagonalama. U simetrali je naslikana Marija tako da joj je lice usred sjecišta dijagonala. Ima plavi maforion obrubljen zlatnom niti. Haljina joj je boje ciklame, dolje obrubljena crveno. Dosta je oštećena. Sačuvao se natpis MP ΘV u crvenoj boji. Lijevo i desno od Marije, nešto poviše, nalaze se dva sasvim simetrična anđela, lijevi je odjeven u zelenu tuniku i crveni plašt, a drugi u tuniku boje ciklame i zeleni plašt. Sa strana su apostoli odjeveni u raznobojnu odjeću, svi dosta oštećeni i potamnjeni. Prepoznaje se među njima Petar po karakterističnoj fizionomiji. Odjeven je u smeđi plašt. Pozadina je tim likovima stiliziran pejzaž: dvije smeđe stijene koje prate kosinu diagonalu. Nad Marijom, u simetrali, nalazi se lik Krista mnogo manjih dimenzija. Sjedi odjeven u tuniku i plašt boje ciklame, gusto hrizografiran. Uokviren je mandorlom koja je bila plave boje. Podržavaju ga dva anđela u bijelim tunikama i plaštevima boje ciklame, koji lebde u horizontalnom položaju. I oni su kao i Krist dosta oštećeni.

Posljednje polje desnog krila ispunjeno je s pet svetakih likova koji su također podvrgnuti simetriji. U osi plohe prikazan je Ivan Krstitelj odjeven u runo i zeleni plašt. U lijevoj ruci drži razvijen rotulus danas sasvim izbrisan. Lice mu je također izbrisano. Lijevo od njega prikazan je sv. Franjo s knjigom crvenih korica u lijevoj ruci. Nad glavom se vidi fragmentaran natpis S. FRAN... od crvenih gotičkih slova. Desno od Ivana nalazi se lik sveca u biskupskom ornatu s palijem, naj-

vjerojatnije sv. Nikola. Nad njim se nazire slovo S i tri slova u kojima bi se mogla prepoznati ...OLA... Na krajevima plohe prikazane su dvije svete u franjevačkoj nošnji: smeđem habitu, crnoj marami i bijelom velu oko vrata. Naslikane su skoro simetrično jedna u odnosu na drugu. U lijevoj ruci svaka drži knjigu zelenih korica i crvenih listova. Nad glavom lijevog lika sačuvan je fragment natpisa crvenih gotičkih slova SCA CL[ARA]. I ovdje je donji dio slike sasvim izbrisan.

Na poleđini krila nije se sačuvala nikakva boja. Jedino se na uskim bočnim plohamu središnje table vidi crvena boja.

Iako su slike našeg triptiha, kako sam spomenuo na početku, teško stradale, ipak se može upoznati, po sačuvanim fragmentima, i slikarski metje i stilski pripadnost. Slikar triptiha predstavlja nam se kao dobar poznavalac koliko slikarske tehnike toliko i zakona komponiranja i proporcija, koji su važili u bizantskom slikarstvu kasnog srednjeg vijeka. Likovi su elegantni, proporcionalni i virtuozno slikani. Te osobine, kao i pedantna izrada ornamenata u zlatu, daju slikama visok kvalitet i triptih svrstavaju svakako među bolje proizvode šireg kruga slikarstva tog vremena i stila. Franjevačka ikonografija, latinski natpisi gotičkih slova, trostruki luk i drugi detalji plastične ornamentike okvira smještaju triptih u krug talijanskih romanobizantskih slika s kraja XIII st. i prve polovine XIV st., koje nisu još osjetile Giottovu reformu ili utjecaje prekoalpinskog internacionalnog gotičkog slikarstva.

Koristeći se *Garrisonovim* analizama, sadržanim u njegovu katalogu talijanskih romaničkih slika na dasci,¹

moći ćemo našu umjetninu preciznije postaviti u vremensko-prostorne koordinate. Triptisi, oblika sličnih našemu, reproducirani u tom katalogu, imaju u velikoj većini na središnjoj tabli naslikanu Bogorodicu, često samo poprsje i često Umiljenje. Krila nemaju određenu ikonografiju. Obično se tu nalaze prizori iz Kristova života, ali su izabrani proizvoljno. Često taj izbor diktira i veličina triptiha, odnosno plohe raspoložive za slikanje. Identični ikonografski raspored prizora našem triptihu ima samo jedan triptih, i to onaj u umjetničkoj zbirci dvorca Rohoncz u Castagnoli kod Lugana (zbirka Thyssen — Bornemisza), registriran u Garrisonovu katalogu brojem 301.² Najdonje polje desnog krila ima čak pet svetaca: sv. Klaru, sv. Franju, sv. Ivana Krstitelja, sv. Nikolu i neidentificiranu sveticu, koja tu nema franjevačku nošnju. Slike su različito komponirane i slikane. Očito je da su triptisi proizašli iz različitih radionica, ali su po općim stilskim osobinama bliski. Identična ikonografija ukazuje da su nastali po istoj koncepciji naručilaca vođenih kultom franjevačkih svetaca. Zato će nam biti važna atribucija koju iznosi Garrison za triptih iz Castagnole. On smatra da je triptih mletačkog porijekla i datira ga u drugu četvrtinu XIV st.

Stilske pak osobine našeg triptiha veoma su bliske triptihu iz zbirke Stocklet u Brislu, registriranog kod Garrisona brojem 300, koji na dnu desnog krila ima prikazanog sv. Franju i sv. Klaru.³ Centralna kompozicija Umiljenja skoro je sasvim ista. Proporcije likova i detalja identični su. Razlike su samo u položaju ruku, desne Kristove i lijeve Marijine. Taj je triptih po Garrisonu također mletački i datiran je u prvu četvrtinu XIV st. i, što je za nas najvažnije, spada u tzv. *grupu zadarske Madone*. Ta pak zadarska Madona, oko koje Garrison grupira još sliku iz Mineapolis,⁴ dva fragmenta iz

¹ E. B. Garrison, Italian romanesque panel painting, Florence 1949.

² O. c., str. 118.

³ Ibidem.

Moskve⁵ i sliku Krista iz crkve S. Zaccaria u Veneciji,⁶ slika je Bogorodice na prijestolju iz zadarskog samostana Benediktinki, kojoj je pred nekoliko godina posvetio posebni rad *Gamulin*. Osim triptiha Stocklet i slike u Mineapolisu Gamulin je toj slici približio i sliku Bogorodice iz Muzeja S. Marco u Veneciji i ukazao na značaj koji ona ima u razvoju kasnobizantinskog slikarstva venecijansko-jadranskog kompleksa. Iznio je i uvjerljivu pretpostavku da je ona mogla nastati i u samom Zadru.⁷ Nedavno je Đurić upozorio na sliku Bogorodice iz crkve sv. Nikole na Prijekom u Dubrovniku, kojoj su kasnije doslikana dva sveca. Ona je toliko slična zadarskoj Bogorodici da se opravdano može pomišljati na zajedničkog autora tih dviju slika.⁸

Ugljanski triptih toliko je oštećen da sudovi o njegovoj užoj stilskoj i radioničkoj pripadnosti neće na žalost moći nikada biti sasvim sigurni, no činjenice da je crtež ruku Bogorodice na srednjoj tabli veoma sličan, koliko Bogorodici na triptihu Stocklet toliko i zadarskoj Madoni, da je ornamentirani rub maforiona i rukava skoro identično slikan na svim trima slikama, da su proporcije glava Krista i Bogorodice također slične i da je na licu Bogorodice s našeg triptiha vidljiva ona duga sjena do oka karakteristična za zadarsku i dubrovačku sliku kao i za Madonu na triptihu Stocklet, te činjenice govore u prilog tezi da se i ugljanski triptih poveže s navedenim slikama u zajedničku grupu i okarakterizira kao produkt venecijansko-jadranskog kasnobizantskog slikarstva iz početka XIV stoljeća.⁹

⁴ O. c., str. 104, br. 270.

⁵ O. c., str. 239, br. 677, 678.

⁶ O. c., str. 71, br. 153.

⁷ G. Gamulin, Bogorodica s djetetom i donatorom iz Zadra, Peristil 2, Zagreb 1957, str. 143—151.

⁸ V. Đurić, Ikone Jugoslavije, Beograd 1961, str. 102, br. 45; *Idem*, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1964, sl. 133.

⁹ Triptih iz Ugljana bio je reproduciran u katalogu Izložbe restauriranih umjetnina koju je ljeti 1964. god. priredio Institut za historijske i ekonomske nauke JAZU u Zadru. Tamo je navedena šira datacija: »XIV st.«.

IL TRITTIKO DA UGLJAN

L'autore tratta per la prima volta un trittico a forma di tabernacolo con portelle che venne scoperto il 1954 presso una famiglia di contadini a Ugljan presso Zara (Zadar). Il dipinto era molto danneggiato dal tempo ma dopo il ripulimento e il parziale restauro si riuscì a distinguere abbastanza bene l'iconografia e gli elementi stilistici. Sulla tavola centrale è rappresentato il busto della Madonna col Bambino in forma iconografica di »Glycofilousa«, sopra l'arco della cornice l'Annunziazione, sulla portella sinistra la Natività, la Presentazione nel tempio, la Trasfigurazione, Cristo dinanzi a Pilato mentre sulla portella destra vediamo la Crocefissione, due scene dopo la Resurrezione (Cristo apparisce a due donne e »Noli me tangere«), l'Ascensione di Cristo e cinque santi (S. Chiara, S. Francesco, il Battista, S. Nicolò e un'altra santa francescana). L'autore basandosi sulle analisi del Garrison, contenute nel suo catalogo dei dipinti su tavola romanici (Italian romanesque panel painting, Firenze 1949) arriva alla conclusione che il trittico da Ugljan va annoverato nel gruppo stilistico della Madonna delle benedettine di Zara. Attorno a essa Garrison ha raggruppato vari altri dipinti:

un trittico della collezione Stoclet a Bruxelles, una Madonna a Mineapolis, due frammenti nel museo d'arte di Mosca e un busto di Cristo a S. Zaccaria a Venezia e ha espresso il parere che fossero prodotti di pittura veneziana del primo quarto del sec. XIV. Recentemente il Gamulin (»Peristil« II, 1957) ha avanzato l'ipotesi che la Madonna zaratina potesse esser dipinta anche a Zara. Egli pensa che non si tratti di una pittura strettamente veneziana benchè i limiti di tale produzione pittorica si possano estendere anche sulla costa orientale adriatica dove sono in base a carte d'archivio conosciuti vari pittori di quell'epoca (anche d'origine greca). La scoperta di una Madonna di uguale fattura a Ragusa (Dubrovnik) — pubblicata nel 1961 da V. Đurić e la scoperta di questo trittico a Ugljan possono corroborare tale ipotesi. È da notarsi ancora che fra i trittici pubblicati dal Garrison solamente uno ha la disposizione iconografica uguale al nostro.

Si tratta del trittico della collezione del Castello Rohoncz a Lugano, che Garrison attribuisce a un pittore veneto del secondo quarto del sec. XIV.